

דעות אחרונות

25.1.2012

נח קליגר • בחזרה לאושוויץ

הקאמבק של השואה

באביב 1959 חזרתי לראשונה לאושוויץ.

14 שנים קודם לכן, בינואר 1945, יצאתי את מחנה ההשמדה הגדול מכולם כאסיר, במסגרת הפינוי נוכח המתקפה המרוכזת של הצבא האדום. אותו פינוי שעבר כ־57 אלף אחרוני השריי'ים של 42 המחנות שהיוו את "תשלובת אושוויץ" הפך לצעדת המוות, כאשר רק כ־19 אלף מאותם אסירים הודיעו "מפגנים" הגיעו למחנה כלשהו בתוך הרייד. השאר נטבחו על הכבישים או מתו מאפיסת כוחות.

הביקור הראשון הוא ב־1959, כאדם חופשי, גרם, כלובן, זעזוע עמוק. שוב עלו נגר עיניי כל הזוועות של מחנה האימים הזה והתמונות של כמעט כל עמיתיי לסבל ולעינויים, שלא וכו' לשרוד את "מפעל המוות" הגדול בתולדות האנושות. עם זאת חשתי אכזבה ואפילו כעס נוכח העובדה שהאתרים של אושוויץ 1 ואושוויץ 2 (בריקנאוו) הפכו לאתרי תיירות. זאת גם כתבתי בסדרת כתבות שפורסמו ב"ידיעות אחרונות" על אותו ביקור ראשון ככלל ובאושוויץ בפרט. במשך השנים שינתי את דעתי, כאשר הבנתי שזו האפשרות היחידה להנציח את זכר הנרצחים ולהציג ולחמושי – לפחות באופן חלקי – את מע' שיהם הגבלתי אנושיים של הגרמנים ראו.

השנה שחלפה, 2011, הייתה שנת שיא במספר המבקרים באושוויץ־בירקנאו - כ־1.4 מיליון איש ואישה. רוב המבקרים הגיעו מפולין, אך גם מארצות אחרות

בימים האחרונים פירסמו מנהלי אתרי ההנצחה כי השנה שחלפה, 2011, הייתה שנת שיא במספר המבקרים באושוויץ־בירקנאו – כ־1.4 מיליון איש ואישה. בהודעה באמרו כי רוב המ' בקרין הגיעו מפולין, אך גם מארצות אחרות, לרבות בריטניה, איטליה, ישראל, גרמניה וארה"ב, חל גידול משמעותי במספר המבקרים. עובדה זו מאשרת את השינוי שאנו רואים כבר מס' פר שנים בנייה לנושא השואה במדינות רבות בעולם. במילים פשוטות: השואה יודעת מין "קאמבק", סוג של תחייה.

המספר הגדול של מבקרים מפולין אינו מפתיע, שהרי השלטו' נות במדינה, שבה הקימו הגרמנים את כל ששת מחנות ההשמדה, דואגים שכל התלמידים כביתיה הגבוהות בבתי הספ' התיכו' גם יבקרו באתרי ההנצחה. הרי אושוויץ – ולא רק בגלל המיקום – "שייך", אם אפשר להשתמש בביטוי זה, גם לפולנים, שאלפים רבים מהם הובאו באותם מחנות על ידי יחיות ה־אסאט.

מול צורת הטיפול החיובית של שלטונות החינוך בפולין, ביי־סראל – למרבה הצער – המצב שונה לחלוטין. רוב משלחות התלמידים מישראל באות כתוצאה מיוזמות בתי הספ', הוכיכם למ' ענקים צנועים ביותר ממשדר החינוך. כך שהביקור בפולין הופך למעשה ל"מותרות", ומשום כך נוסעים רק תלמידים שהוריהם יכולים לעמוד בהוצאה הנבונה למדי הרכבת בנסיעה.

אם מספרם של התלמידים הישראלים המבקרים מדי שנה בפולין מגיע לכ־40 אלף בלבד, זוהי תעודת עניית לאו דווקא למשורר החינוך אלא בעיקר לאלה הקובעים את חלוקת הת' קציבים. אך בריקו רוצים הקברניטים שלנו לקרב את הנוער לנושא, השייך לעם היהודי כולו, אם לא על ידי ביקור באתרי ההנצחה? בסקר, המתפרסם מדי שנה, קובעים רבים מהצוערים כי הביקור בפולין הוא האמצעי הטוב ביותר לחוש את העבה, על קברניטי המדינה להקשיב היטב לצעירים, אם הם אינם רוצים שזכר קורבנות השואה ייעלם אט־אט דווקא במדינה היהודית. המדינה שקמה על הריסות יהדות אירופה. ■

איתן הבר • מזכיר צבאי

הלוחש ל"בוס" הגדול

זהו סיפור על המזכיר הצבאי של ראש ממשלה, כל מזכיר צבאי. סיפור על קצין שנדחק תמיד לשולי הקצונה הבכיי' רה בצבא.ל' קצין שנראה בצילומי העיתונות תמיד כאלמוני, בלתי מוזהה, מאחורי כתפו של ראש הממשלה, בצד ימין או שמאל. צה"ל, כמעט תמיד, לא "ספר" אותו. זמן קצר לאחר שמינה מנחם בגין את אריק שרון כשר הביטחון אמר שרון לבגין: למה אנהנו צריכים, שנינו, מזכיי' רים צבאיים, שני תתי־אלופים? בוא נשלה אותם הביתה (הד' ברים אינם מובאים כציטוט, כי לא שמענו אותם אישית).

בגין, בקדנציה שנייה כראש ממשלה, עדיין לא הבין מי' מינו ומשמאלו בעיניו מינויים ואישים ו"אכל את הל' קש" של שרון. הוא שלח הביתה את פרויק'ה פורן, מזכירו הצבאי והאיש שהייתה לו השפעה על אוניו. שרון, מצידו, שלח הביתה את המזכיר הצבאי לשר הביטחון, אילן תהילה, והביא במקומו שלי' צבאי, רס"ן עורד שמה. ליד בגין נשאר השלי' הצבאי, סא"ל עוריאל נבו, שדווקא הפתיע בנועזו' תו להילחם בשרון.

כל יודע ח"ן הבין מיד את התרגיל. שרון רצה לפתוח במ' לחמת לבנון הראשונה, זו שלימים כונתה "מלחמת שולל", וחיסל את מי שהיה לו למכשול על אוזנו של בגין. זה היה, אגב, אות וסימן ראשון למלחמה הצפויה, הרבה לפני שפר' צה. ניסו, אמנם, לדבר על ליבו של בגין, אבל לא היה עם מי לדבר. הוא האמין ששרון לא יאכיל אותו "לוקשים".

שרון היה הראשון, כמו ברובה בשוים אחרים, שהבין את חשיבותו של המזכיר הצבאי ליד נושא המשרה הרמה: הוא האיש שמלמד את ראש הממשלה הכל בתחומי הביטחון אחריו. כולל מוסר ושב"כ, ומסביר לו מה קורה. הוא האיש שנמצא 24 שעות ביממה, שבעה ימים בשבוע, ליד אוזנו של הכיכי. הערה קצרה מפיו לאוני' "הבוס", כבדרך אגב, משהו כמו "שילפן הבוקר הארדיוט הזה...", והארדיוט גמר את הק' ריירה.

שרון למד על חשיבות המזכיר הצבאי עוד בימי בן־גוריון, כאשר ניסה לקנות את לבו של ראש הממשלה, והמזכיר הצ' באי, אל"מ נחמיה ארוגב, עיכב בערו. אחר כך לקח שיעורים בנושא זה אצל תא"ל אריה בראון, שהיה כלייכול אצל משה

טולין דאלוגלו • ישראל־טורקיה

על חוד הסנין

אנקרה. אנתנו אף פעם, בעצם, לא חיים רק את היום המסומן בלוח השנה, ולעבר ש' השפעה עצומה על עיצוב ההווה שלנו. כאשר מנהיג המאס ג'ולה, חאלד משעל, ביי' רק באנקרה ב־2006, נשמעו מחאות על ביקורו בטורקיה, המשתייכת לארגון נאט"ו, הן מבית והן מחוץ. מחאות כא' לה לא נשמעו באחרונה, כאשר ראש ממשלת טורקיה, רג'פ טאיפ ארדואן, קיבל בכרכה במשכנו הרשמי באיסטנבול את ראש המאס ברצועת עזה, איסמעיל האנייה. הזמנים משתנים.

קבלת הפנים החמה לאיסמעיל האנייה באיסטנבול אינה נראית כתחילתה של שנה טובה בכל הנוגע ליחסי טורקיה־ישראל

זה לא בגלל המשעבר הפסיק להתייחס לחמאס כאל אר' גון טרוח, אלא בגלל שארדואן נמצא עכשיו ביחסים טובים עם ברק אובמה, נשיא ארה"ב. הבית הלבן נשען על הפופר' לריות של ארדואן ברחוב הערבי, בתקווה שיוכל לטייע למ' דינות ערב לחזור ולשקם את עצמן אחרי טלטלת ההמפכות כרמוקרטיית יציבות. לכן ושינגטון כבר לא מייחסת חשי' בות עליונה לשאלה אם ארדואן מתנגד להגדרה של המאס כארגון טרור ואם הוא מוכן לפגוש את מנהיגיו. להפך, עכ' שיו היא רואה במפגש כוח יתרון.

סבר פלוצקר • סדר עדיפויות

הגבינה יכולה לחכות

אישה צעירה, 30 פלוס, אמרה לי: מה אתם מבלבלים את המוח ומתלוננים שאין הסדר עם הפלסטינים ושנגמר "מעטען חשוד". תחת הכותרת "אינתיפאדת אל־אקצה" הפ' אותנו מעניין העתיד שלנו: למה האוכל פה כלייך יקר? למה אין חינוך חינם לילדים מגיל שנה? למה אין דריות וזלות? זה מה שחשוב לעתידנו בארץ, ולא אבר־מאזן.

הצעירה לא לבדה. בעצ' הבחירות המקוצר של יאיר לפיד מכיל את כל הדברים החשובים בחיי מדינת ישראל היום: לחוק את מעמד הביניים, לגייס את החרדים ולגרף את הטייקונים. גם לפיד לא לבד. השיח הציבורי במדינה מתח' לק כך: 65 אחוז מוקרשים למסכנותו של מעמד הביניים, 20 אחוז לחרדים, 10 אחוז לאיום האיראני והשאר לכל הבעיות החברתיות הקשות של ישראל. העונג, למשל.

התביעה הקולנית והרוחזיה־הכל לשיפור מצבו הכלכלי של מעמד הביניים המוגדר ככל הישראלים, להוציא חר' דים, ערבים, מתגלים קיצוניים וטייקונים) מנומקת ברצון "להבטיח עתיד טוב יותר לילדינו". ועתידם, כך נראה, יהיה בטוח לנצח כשהוריהם יקבלו מהממשלה חינוך חינם מגיל שנה, זיכויי מס על גידול הילדים ופיקוח על שכר הדירה. מחשבות אלה חלפו במוחי כשלא יכולתי להתאפק ואמי רתי לאישה הצעירה: אולי שכתח, אבל לפני 10 שנים הריי' רות עלו פה חצי מעכשיו וישראל הייתה אחת המדינות החולות במערב. מסעדות היקרה בירושלים הציעו תפריי' טים ב־50 שקל, אבל מעטים העזו להיכנס. הקניונים הבריקו ביעזו לקנות דריות ומעטים עוד יותר חשבו שיש פה עתיד מובטח לילדים ולנכדים.

למרות שחכל היה וול? שאלה בפליאה ואייאמון האישה הצעירה.

כן, אמרתי, למרות הריור בהישג יד וקוטג' בחצי מחיה,

התביעה הקולנית לשיפור מצבו הכלכלי של מעמד הביניים מנומקת ברצון "להבטיח עתיד טוב יותר לילדינו". ועתידם, כך נראה, יהיה בטוח לנצח כשהוריהם יקבלו מהממשלה חינוך חינם מגיל שנה, זיכויי מס על גידול הילדים ופיקוח על שכר הדירה

עליזה לביא • הידברות במקום עימות

גיוס כהלכה

כמקובל במחוזותינו, גם הוויכוח המתחדש על חוק טל פונה לעימות ולהתלהמות במקום לחשיבה ולהידברות. מי שבאמת רוי צה לראות את החרדים – לפחות את חלקם – משתלבים בשירות הצבאי או הלאומי, צריך תחילה ללמוד את דרך החשיבה ואת מע' רך הכוחות במגזר זה. מתוך הבנה זו מתחייבות דרכי פעולה שוי נות מאלו שנגטו עד כה.

ככל שאפשר לדיבר על המגזר החרדי' בהכללה, הוא אינו מת' גייס משום שזה מה שהורו הרבנים. אם תהיה הוראה הפוכה – ההתנהגות תהיה הפוכה. ומדוע הרבנים אוסרים? משום שהם חוששים מהפתחות לעולם; מכך שאברכים שגדלו כל ימיהם בח' ברה מסוגרת ומגוננת, לא יוכלו להתמודד; מהפחד שישלחו אב' רכים ויקבלו חילוניים.

לכך נוסף רצונם של עסקנים לשלוט באמצעות הכסף. כאשר אברכים אינם עובדים אלא מתפרנסים מכספי הכולל או הישיבה, הם נתונים בידי מי שמחליט האם וכמה כסף יקבלו. כאשר נשור תיהם עובדות כמורות או כגוננות במוסדות חינוך חרדיים, גם הן במעגל. המבנה מבטיח ציבור צייתי, קריאה בעיתון הנכון, קנייה בהתאם להכשר הנכון ובעיקר – הצבעה למפלגה הנכונה.

שילוב שני גורמים אלו הוא מוקד הבעייתיות הקשה בסוגיית גיוס בני הישיבות. רבנים מתנגדים מסיבות דתיות ועסקנים מת' נגדים מסיבות שלטוניות. רבנים חוששים מפני החילוניות, עסק' ניים חוששים מפני עצמאות. לכן, הבטחות כמו "הגיוס יאפשר לכם להשתלב בעבודה" לא ישיפיעו על רבנים ועסקנים אלו. ליתר דיוק: הן ישפיעו בריק בכיוון ההפוך.

ודאי שכך הם פני הדברים כאשר נושא הגיוס הופך למאבק פוי מבי ועקרונ. כדרכם של מאבקים כאלו, הצדדים מקצינים עמדות ומתבצרים, והיכולת להגיע לפשרה נעלמת.

עושה מי שחושב שניתן לפתור את הבעיה בזבנג וגמרנו, בחוק שיחייב את החרדים לצעוד בסך ללשכות הגיוס. זה פשוט לא יקרה. בעיות גדולות מצריכות פתרונות קטנים הבאים בזה אחר זה

מי שבאמת רוצה לפתור את הבעיה חייב להחליף דיסקט. הד' רך הנכונה היא קודם כל להוריד את הנושא מסדר היום הציבוריי פוליטי־תקשורתי. במקום מאבקים פוליטיים, על הממשלה לפנות להידברות שקטה ואפילו חשאית. על הממשלה למצוא בני שחי דיסקטיים. הן בקרב הרבנים והן בקרב העסקנים. במקום להתי' עמת עם הקיצוניים, יש לחפש את מי שלכל הפחות מוכנים לד' בר – ובעיקר להקשיב.

כאשר ייתכן ערוץ כזה, גם נציגי הממשלה צריכים קוי דם כל להקשיב. להבין מה פשר ההתנגדות. להבחין בין טעמים אידיאולוגיים לטעמים מעשיים. להבריל בין נימוקים שורשיים לבין אלו הנאמרים מן השפה ולחוץ. ואו לבוא להציע דרכים לצ' מצום הפער. טועה מי שחושב שניתן לפתור את הבעיה בזבנג וגי מרגנ, בחוק שיחייב את החרדים לצעוד בסך ללשכות הגיוס. זה פשוט לא יקרה.

בעיות גדולות מצריכות פתרונות קטנים הבאים בזה אחר זה. אם תרצו: הסכמי ביניים. למשל, לנסות ולגייס תחילה את הנפ' לטים מהישיבות. לנסות לגייס לשירות מקוצר את מי שמטיימים לימוד ישיבה. להציע מסגרות של שירות לאומי בתוך המגזר הד' רדי. את כל זה צריך לעשות בשילוב נכון של שכנוע ואזהרה. לאומיות. זה סדר עדיפויות של המוקרטיה או אפרטטייה הבנת העולם או גינוי העולם. פשרה או מלחמה בלתי פוס' קת. זהו סדר העדיפויות של עתיד לילדים או היעדר הע' תיר.

אופף, אמרה האישה הצעירה, מה אתה רוצה ממני? אני בסך הכול רציית לחמות. ■

^[1] כל הזכויות שמורות לידיעות אחרונות בע"מ

^[2] אין להתייחס, להפיץ, לשכפל, לצייל, לתרגם, לאחסן במאגרי מידע, לשרוד בדרך כלשהי (בכתיב, ברומט או במדיה אחרת) – ובכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר – חלק כלשהו של העיתון (לבות סקסט איורים, צילומים, תמונות, ציורים, גרפיקה) או ברנסה טקסטואלית והן בדפים מוצגים, לרבות באמצעות הקלטת והקדוה, ללא אישור מפורש בכתב מהמוציאה לאור, ידיעות אחרונות בע"מ